

E-väljaannete laenutuskeskkonna ärianalüüs

Analüüsi eesmärk oli välja töötada kõigi osapoolte vajadusi arvestav, avalik ja ühtne üleeestiline e-väljaannete laenutamise mudel, mis tõstab teenuse kvaliteeti; viia läbi ärianalüüs valitud mudelile ning selgitada välja osapoolte põhilised ärinõuded ärimudelit toetavale tehnilisele platvormile.

Põhjäreldused: *e-raamatute kasvavat kasutajaskonda silmas pidades on mõistlik luua Eesti rahvaraamatukogude jaoks keskne e-väljaannete laenutuskeskkond, lugejate (teoreetiline) valmisolek selle kasutamiseks on pigem suur. Keskkonna edukus sõltub selle kaudu pakutavast e-raamatute valikust, soovitatav on riigi lisatugi e-väljaannete soetamiseks.*

E-raamatute levik lugemishuviliste seas laieneb ja e-raamatute laenutamist tuleks võimaldada ka rahvaraamatukogude poolt. Nii on tehtud nt Austraalias, Uus Meremaal kui ka Põhja-Ameerikas ja paljudes Euroopa Liidu riikides (Belgias, Tšehhis, Prantsusmaal, Saksamaal, Hollandis, Norras, Sloveenias, Hispaanias, Rootsis, Soomes, Taanis aga ka Leedus).

- E-väljaannete **laenutuse korraldamiseks on kõige mõistlikum keskne mudel.** Arvestades rahvaraamatukogude suurt arvu ja nende suhtelist väiksust, on optimaalseim lahendus keskse e-väljaannete laenutuskeskkonna loomine. Tänapäevaks on Eestis ainult Tallinna linn ja tema hallatav asutus Tallinna Keskraamatukogu olnud võimeline looma e-raamatute laenutuskeskkonna ELLU. Keskne mudel kombineerituna kaasaegse e-teenusena realiseeritud e-väljaannete loovutamise ja laenutamise lahendusega, loob eeldused tegevuse õnnestumisele.
- Lugejauuring tõi välja, et **61% lugejaid soovib hakata laenutuskeskkonda kasutama.** Uuringu järgi on ca 72% lugejaid e-raamatuid lugenud ning 51% ka laenutanud, mis näitab, et e-raamatud on küllalt levinud. Kuigi ka trükiraamatul nähakse jätkuvalt teatud eeliseid, siis e-raamatute eelistamise peamine argument on võimalus suurt hulka raamatuid endaga kaasas kanda ja neile kiirelt ligi pääseda. E-raamatute lugemisharjumuste trendid näitavad, et e-raamatute lugemine on muutunud oma lühiajalise ja vahelduva iseloomu tõttu sarnaseks sotsiaalmeedia kasutusega.
- E-raamatute laenutamise **mõju raamatuturule tervikuna ja kirjastajatele on pigem positiivne.** Kuigi e-raamatute (ja ka trükiraamatute puhul laiemalt) laenutamine võib ohustada teatud määral raamatute müüki, siis analüüsis välja pakutud autoriõiguste omaja ja laenutuskeskkonna haldaja koostöös kokku lepitud laenustingimused peaksid tagama mõlema poole huvide kaitse ning looma eeldused koostööks. Samuti on e-raamatute osakaal täna veel piisavalt väike, et laenutuskeskkond võiks ohustada õiguste omajate ärihuve. Samas aja jooksul saab ärimudeleid tänapäevasemaks muuta.

- E-raamatute laenutamisel on **soovituslik eelistada kasutuskorra-põhist litsentsimudelit**. Selline litsentsimudel vastab ettemaksu-põhise mudeliga võrreldes paremini lugejate huvidele, sest soetatakse vajaduspõhiselt neid laenutuslitsentse, mida laenutajad laenutuskeskkonnas küsivad (nn *demand driven* mudel).
- **Laenutusmudelite korral, kus autor autoriõiguste võõrandamise kaudu tasu ei saa, tuleks rakendada laenutushüvitist ka e-raamatute puhul**. Soovituslik on rakendada olemasolevat laenutushüvitise süsteemi ja uuendada seadusandlikke võimalusi, et tagada laenutushüvitis sellistel juhtudel, kus e-raamat kuulub laenutuskeskkonnale ja laenutuse litsentsitasu ei maksta.
- **E-raamatute laenutuslitsentside soetamist võiks riik toetada** lisaks paberraamatute soetamisele. Täna soetatakse rahvaraamatukogudele teavikuid nii riigi kui kohaliku omavalitsuse eelarvetest kokku enam kui 4 miljoni euro eest aastas. E-laenutuskeskkonna edukuse eelduseks on lugejate huve rahuldav laenutuskeskkonna komplekteerimine e-raamatutega. Selleks soovitame eraldada rahalised vahendid täiendavalt, vähendamata järsult praegust teavikute soetamise mahte, sest eesmärgiks on uute lugejarühmade lugemisharjumuste toetamine, vähendamata olemasolevate aktiivsete lugejate valikuvõimalusi.

Uuring: E-väljaannete laenutuskeskkonna ärianalüüs. Analüüs on osa Eesti Rahvusraamatukogu juhitavast arendusprojektist, mille eesmärk on töötada välja ühtne raamatukoguteenus, mis jõuaks iga Eesti inimeseni ning vastaks tema ootustele ja vajadustele.

Eestvedaja: Eesti Rahvusraamatukogu, koordineerijaks projektinõukogu koosseisus Ave Sepik, Kristel Veimann, Kairi Felt, Raivo Ruusalepp, Erki Märks

Projektijuht: Egle Kampus

Projekti kestus: 2017-2020

https://www.nlib.ee/sites/default/files/e-laenutus_v7.1_puhas.pdf